

Романюк Вікторія Анатоліївна

студентка 2-го курсу магістратури

факультету Цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: доц. Мельник Світлана Борисівна

ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР

На сучасний стан розвитку конкурентних відносин значно впливають глобалізаційні процеси. Сьогодні конкурентна політика не може залишатися в межах окремих країн, вона стає предметом міждержавної координації та взаємодії. Глобалізація економіки модифікує процеси конкуренції на світових ринках, і тому, змушує державу пристосовувати конкурентну політику відповідно до цих умов. Основним спрямуванням конкурентної політики держави та діяльності Антимонопольного комітету України повинно бути досягнення максимального ефекту виходу на світові ринки з конкурентоздатними товарами зі збереженням рівня конкурентності всередині країни. Враховуючи процеси глобалізації, конкурентне законодавство потребує модернізації та удосконалення.

Термін глобалізація походить від французького слова «global» - загальний. Цим терміном визначається об'єктивний процес формування, функціонування та розвитку принципово нової всесвітньої системи відносин між країнами і народами на підставі взаємозв'язку та взаємозалежності, що поглиблюються у всіх сферах життєдіяльності світового співтовариства [1, с.106].

В епоху глобалізації роль конкурентної політики окремої країни полягає у тому, щоб визначити припустимість тої чи іншої практики економічних агентів з точки розу їх впливу на конкуренцію у світових масштабах [2, с. 25].

В Україні активне запровадження державної політики у сфері конкуренції розпочалось з прийняттям 21.12.1993 року постанови «Про державну програму демонополізації економіки і розвитку конкуренції» [3]. Саме цим документом в Україні був започаткований новий напрям економічної політики - конкурентна

й антимонопольна політика. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 року визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин [4]. У Господарському кодексі України від 16.01.2003 визначені моменти, присвячені регулюванню конкурентних відносин [5].

На думку З.М. Борисенко поняття «конкурентна політика держави» можна визначити як комплекс цілеспрямованих державних заходів, направлених на створення і захист конкурентного середовища, здійснення профілактики та безпосереднє припинення порушень конкурентного законодавства, сприяння розвитку добросовісної конкуренції на товарних ринках [6, с. 42]. В.Д. Лагутіна визначає конкурентну політику як систему державних заходів правового, економічного та організаційно-адміністративного характеру, які спрямовані на формування конкурентного середовища, захист і підтримку конкуренції та боротьбу зі зловживанням монопольним становищем в економіці [7, с. 43].

Проаналізувавши вищенаведені твердження щодо сутності конкурентної політики, вважаємо, що конкурентна політика держави – це комплекс методів, засобів, держави, спрямованих на попередження та безпосереднє припинення порушень антимонопольного законодавства, створення і захист конкурентного середовища, сприяння розвитку конкурентних відносин та добросовісної конкуренції на основі підвищення конкурентної культури суспільства. Також варто зауважити, що поняття конкурентна політика - комплексне, і не може обмежуватися лише антимонопольною політикою, так як вона є лише складовою частиною конкурентної політики держави.

Реалізація конкурентної політики, основним спрямуванням якої є захист конкурентного середовища і недопущення зловживань із боку монопольних утворень, не може відбуватися без застосування дієвих методів і механізмів, реалізація яких повинна відбутися на законодавчому рівні. Основним

спрямуванням конкурентної політики є оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, недопущення незаконного монополізму в ринковому середовищі, що передбачає забезпечення створення конкурентного середовища на основі методів чесної конкурентної боротьби. Для вдалої реалізації конкурентної політики повинні бути чітко закріплені на конституційному рівні, гарантії та принципи забезпечення конкурентного середовища.

Також варто зауважити, що конкурентне законодавство має розгалужений характер і потребує приведення у відповідність із нормами та правилами конкуренції Європейського Союзу [8, с. 17-21]. Адже у Європейському Союзі правила конкуренції охоплюють всі сектори економіки, та водночас існують окремі спеціальні «моделі регулювання» для певних секторів: енергетики, транспорту, сільського господарства, права інтелектуальної власності тощо. На нашу думку, за таким же принципом необхідно впровадити правила конкуренції та межі допустимості домінування та концентрації на ринку за секторами.

Необхідно зазначити, що кодифікації потребують не тільки норми матеріального права. Існує також необхідність в прийнятті поряд із конкурентним кодексом, конкурентного процесуального кодексу, в якому були б враховані процесуальні моменти діяльності Антимонопольного Комітету України щодо діяльності, розслідування, притягнення до відповідальності тощо. Важливим аспектом є саме превентивний механізм попередження конкурентних правопорушень і передбачення застосування відповідальності, співрозмірної з наслідками. Систематизація норм конкурентного права повинна передбачати узгодженість норм конкурентного права, уніфікованого підходу до термінології та категоріального апарату, разом із гармонізацією з нормами міжнародного права.

У процесі розроблення та реалізації конкурентної політики держави важливим етапом є прийняття та виконання державних цільових програм відповідної спрямованості, що передбачають визначені на певний термін плани

відповідних заходів. В Україні з 2004 року відсутній єдиний програмний документ, який визначав би основні напрями реалізації конкурентної політики на загальнодержавному рівні. Тому значним кроком у процесі модернізації національної конкурентної політики стало затвердження Концепції загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014–2024 роки [9].

В 2018 році Антимонопольним Комітетом України було схвалено проект Концепції державної політики розвитку та захисту економічної конкуренції в Україні [10]. Документ покликаний окреслити головні напрямки практичної реалізації положень національної політики щодо захисту економічної конкуренції держави. Кінцевою метою формування й реалізації національної конкурентної політики названо сталий розвиток та суспільний добробут, а проміжними - економічне зростання та підвищення зайнятості внаслідок послідовного зростання конкуренції. Також окреслено принципи державної політики у сфері розвитку та захисту конкуренції, зокрема, це: принцип законності; принцип рівності й недискримінації; принцип повноти та інтегрованості конкурентної політики; принцип відповідальності; принцип пропорційності та актуальності.

Всі законодавчі закріплення потрібно чітко привести у відповідність до норм міжнародного права, враховуючи процеси глобалізації. Не завжди в умовах глобалізації норми національного законодавства та національні антимонопольні органи можуть бути дієвим регулятором, особливо коли йдеться про регулювання конкуренції в рамках глобального масштабу та світового ринку, суб'єктами якої виступають міжнародні транснаціональні корпорації. Сучасні процеси глобалізації впливають на формування зовнішньоекономічної політики держави відповідно до багатосторонніх правил, які встановлені і застосовуються в рамках членства у Світовій організації торгівлі. Система Світової організації торгівлі заохочує конкуренцію і знижує торговельні бар'єри. Інтернаціонального регулювання потребують масштабні правопорушення й уніфіковані правила міжнародної конкуренції, які мають

чітко взаємодіяти та взаємоузгоджуватися із нормами та правилами конкуренції на національному рівні.

Отже, варто зазначити, що глобалізація висуває перед Україною проблеми пошуку форм і методів адаптації національного економічного та політико-правового середовища до сучасних вимог міжнародних економічних відносин. Глобалізаційні процеси відкривають для України нові перспективи та можливості підвищення конкурентоспроможності національної економіки, що в свою чергу вимагає формування і реалізацію ефективної конкурентної політики держави.

Список використаної літератури:

1. Енциклопедія світу / редкол.: А. С. Капто та ін. Київ: Книга і бізнес, 2002. Т. 17. 544 с.
2. Бутыркин А.Я. Теория и практика антимонопольного регулирования в ведущих странах запада и России. Москва: Новый век, 2004. 435 с.
3. Про державну програму демонополізації економіки і розвитку конкуренції: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 грудня 1993 р. № 3757-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3757-12> (дата звернення: 21.12.2019).
4. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. №2210-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 25.09.2019).
5. Господарський Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 21.10.2019).
6. Борисенко З.М. Основи конкурентної політики: підручник. Київ: Таксон, 2004. 698 с.
7. Лагутіна В.Д. Конкурентна політика держави в умовах трансформації національної економіки: монографія. Київ: НТЕ, 2008. 329 с.
8. Бакалінська О.О. Проблеми і перспективи розвитку конкурентного законодавства України. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С.17-21.

9. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014-2024 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2012 р. № 690-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/690-2012-%D1%80> (дата звернення: 17.12.2019).

10. Проект Концепції державної політики розвитку та захисту економічної конкуренції в Україні: Електронний ресурс. URL : <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=146848&schema=main>